

Alterglobalizowanie NET-u: Kontakty i wymiany z Globalnym Południem

Przedmiotem badań w ramach projektu „Alterglobalizowanie NET-u: Kontakty i wymiany z Globalnym Południem” jest międzynarodowa wymiana idei artystycznych i kontaktów – NET – zainicjowana w 1971 roku przez Jarosława Kozłowskiego i Andrzeja Kostołowskiego. Celem projektu jest odtworzenie relacji artystycznych nawiązywanych w ramach NET-u, skoncentrowane na kontaktach ze środowiskami artystów z Ameryki Południowej i Środkowej oraz na zebranych tam archiwach.

Projekt powstał jako odpowiedź na przekazanie przez Jarosława Kozłowskiego archiwum NET-u w depozycie miastu Poznań w 2022 roku, w efekcie czego dyrektor Galerii Miejskiej Arsenał w Poznaniu, Marek Wasilewski, poprosił o wsparcie merytoryczne Centrum Badań nad Sztuką Europy Środkowo-Wschodniej i Spuścizną Piotra Piotrowskiego, którego kierowniczką jest Magdalena Radomska.

Za decyzją o zogniskowaniu badań na tych dwóch obszarach geopolitycznych – Europie Wschodniej i Globalnym Południu – stoi potrzeba krytycznego przemyślenia dominujących sposobów rozumienia i opisywania tworzonej w tych regionach sztuki, rzutowanych również na prowadzone dotychczas badania nad NET-em. Dotyczące tych działań narracje konstruowane były bowiem głównie z pozycji Zachodu. Projekt służyć ma przewartościowaniu dominującego w tradycji zachodniej historii sztuki, zapośredniczonego sposobu postrzegania kontaktów między zmarginalizowanymi, peryferyjnymi wobec zachodnich centrów sztuki regionami – w tym przypadku Europą Wschodnią a Globalnym Południem.

Punktem wyjścia tak zakrojonych badań nad NET-em jest koncepcja „alterglobalistycznej historii sztuki”, zaproponowana przez Piotra Piotrowskiego, nakreślona w pośmiertnie wydanej książce „Globalne Ujęcie Sztuki Europy Wschodniej”. Chodzi tu o zbadanie sieci wymiany między globalnymi peryferiami artystycznymi bez pośrednictwa instytucji zachodniej historii sztuki, które z perspektywy artystów i instytucji Globalnego Południa stanowi formę problematycznego zawłaszczenia. Ujęcie to zostanie rozszerzone również o namysł nad materialnymi i politycznymi uwarunkowaniami twórców działających w obu regionach. Można powiedzieć, że kontakty w ramach NET-u postrzegamy jako zależne od geografii politycznej, w ramach której odległość od Buenos Aires do Paryża była o wiele większa (ze względów ekonomicznych i procedur politycznych), niż z Paryża do Buenos Aires.

Założeniem projektu jest przebadanie archiwum pod kątem podejmowanej w ramach NET-u współpracy z artystami z Globalnego Południa, w celu opracowania kompletnej listy obiektów, które wchodziły w skład archiwum oraz tych, które wysłane zostały w ramach wymiany i rekonstrukcji wydarzeń artystycznych – wystaw, a także w celu ustalenia, jakie prace były podczas tych wydarzeń wystawiane, w jakiej konfiguracji były one eksponowane i jaki był ich oddźwięk w Ameryce Południowej i Poznaniu. Na bazie badań planujemy zarówno opisać strukturę samej sieci wymiany: jej wewnętrzne relacje oraz zewnętrzne uwarunkowania, jak i ustalić jej rzeczywiste artystyczne i polityczne skutki dla twórców funkcjonujących w różnych kontekstach artystycznych i geopolitycznych.

W celu realizacji założeń projektu planowane są między innymi pobyty badawcze w krajach, z którymi NET prowadził ożywioną i częściowo udokumentowaną wymianę artystyczną. Są to destynacje zaproponowane w wyniku serii rozmów z Jarosławem Kozłowskim i próby częściowej rekonstrukcji dynamiki kontaktów NET-u z artystami i krytykami z Globalnego Południa. Ważnym zadaniem będzie dotarcie do artystów, badaczy i kuratorów, którzy związani byli z NET-em bezpośrednio lub pośrednio – poprzez zainteresowania badawcze. Spotkania te posłużą nie tylko weryfikacji faktów, ale będą także próbą zrekonstruowania narracji o współpracy, budowanych przez to środowisko zarówno w latach 70., jak i tych, które powstają w odpowiedzi na próbę zmonopolizowania globalnych badań przez badaczy zachodnich.

Podejmowane przez nas prace badawcze nie będą ograniczały się wyłącznie do rozpoznania i analizy zjawisk z przeszłości, ale będą także nakierowane na odtworzenie istniejących w ramach NET-u kontaktów z Globalnym Południem oraz na nawiązanie relacji i współpracy z innymi instytucjami i archiwami, których cele i profile działalności zbieżne są zarówno z tymi przyświecającymi naszym badaniom, jak i tym formułowanym w ramach NET-u. Taki sposób prowadzenia badań nad materiałami archiwalnymi i dokumentami zbliża się do koncepcji *aktywnego archiwum* rozwijanej przez György'ego Galántaia. Zakłada ona, że działania w obszarze archiwum dotyczą nie tylko gromadzenia materiałów, jak w przypadku tradycyjnych praktyk archiwizacyjnych, ale i budowania – a w przypadku proponowanego projektu również odbudowywania – sieci relacji, która ma potencjał generatywny.